

Bryssel, 6. marraskuuta 2024
(OR. en)

14733/24

CULT 97
EDUC 400
AUDIO 96
JEUN 268
DIGIT 214
RECH 473

ILMOITUS

Lähtettäjä: Neuvoston pääsihteeristö
Vastaanottaja: Pysyvien edustajien komitea / Neuvosto
Asia: Kirjastojen rooli medialukutaidon kehittämisessä
– *Periaatekeskustelu*

Valtuuskunnille toimitetaan liitteenä puheenjohtajavaltion laatima tausta-asiakirja neuvoston (koulutus, nuoriso, kulttuuri ja urheilu) istunnossa 25.–26. marraskuuta 2024 käytävän periaatekeskustelun pohjaksi.

Kirjastojen rooli medialukutaidon kehittämisessä

Periaatekeskustelu

Neuvoston istunto (koulutus, nuoriso, kulttuuri ja urheilu) 26. marraskuuta 2024

1. JOHDANTO

Euroopan unionin kulttuurialan työsuunnitelmassa 2023–2026¹ tunnustetaan kirjastojen muuttuva yhteiskunnallinen rooli erityisesti luku- ja kirjoitustaidon edistämiseksi kaikkialla Euroopassa. Kirjastot eivät ole pelkkiä kirjavarastoja; ne ovat yhteisöllisen osallistumisen, demokraattisen toiminnan ja koulutuksen keskeisiä foorumeita, jotka tarjoavat monenlaisia palveluja. Niiden roolin keskiössä on panos medialukutaidon kehittämiseen, josta on tullut kiireellistä yhä digitaalisemmassa ja informaation kyllästyvässä maailmassa.

Koronapandemia toi esiin kirjastojen merkityksen keskeisinä yhteisökeskuksina, koska ne pystyivät tarjoamaan sekä fyysisiä että digitaalisia palveluja sulkutoimien aikana. Kirjastot tarjosivat edelleen luotettavaa tietoa ja olivat näin väärän tiedon torjunnassa merkittävässä asemassa. Tämä tehtävä on yhä entistäkin tärkeämpi. IFLAn ja Unescon yleisten kirjastojen manifestin (2022)² mukaan kirjastojen on toimittava elinikäisen oppimisen ja medialukutaidon edistäjinä ja annettava kansalaisille välineet, joita he tarvitsevat voidakseen navigoida nykypäivän monimutkaisessa mediaympäristössä.

---

¹ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022G1207\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022G1207(01))

² IFLA: Kansainvälinen kirjastoyhdistysten ja -laitosten liitto, https://suomenkirjastoseura.fi/hallinta/wp-content/uploads/2022/09/FI-IFLA-UNESCO-Public-Library-Manifesto-2022_FI.pdf

Kulttuurialan työsuunnitelmassa 2023–2026 todetaan myös, että avoimen koordinoitimenetelmän työryhmän olisi käsiteltävä työssään kirjastoja vuosina 2024–2025 jatkaakseen kirjastojen roolin tarkastelua kulttuuri-osallistumisen ja taitojen kehittämisen edistämiseksi, millä tuetaan paitsi luku- ja kirjoitustaitoa myös sosiaalisen osallisuuden ja demokratian laajempia tavoitteita. Lisäksi Euroopan neuvoston ja Euroopan kirjasto-, informaatio- ja dokumentaatiojärjestön (EBLIDA) suuntaviivoissa³ muistutetaan kirjastopolitiikan ratkaisevasta roolista demokraattisen, tietoon perustuvan, oikeudenmukaisen, kestävän, yhtenäisen ja osallistavan yhteiskunnan edistämiseksi.

2. KESKEISET HAASTEET

Medialukutaidon kehittäminen on yksi merkittävimmistä nykyaikaisten yhteiskuntien haasteista, myös Euroopassa. Väärää tietoa ja disinformaatiota levitetään nopeasti, ja tilannetta pahentavat usein digitaaliset alustat ja pirstaloitunut mediaympäristö.

Koska mediateknologia kehittyy nopeasti, virallisen koulutuksen aikana opittuja taitoja on päivitettävä jatkuvasti. Kirjastot ovat luotettavan asemansa ja vakiintuneen yhteisöllisen läsnäolonsa ansiosta ainutlaatuisessa asemassa toimimaan välittäjinä kansalaisten ja heidän kohtaamansa valtavan tietomäärän välillä. Ne voivat tarjota koulutusta, järjestää koulutusohjelmia ja tarjota resursseja, jotka lisäävät tietoisuutta tiedotusvälineiden käytöstä ja mediasisällön luomisesta. Kirjastot voivat näin ollen toimia yhteisöoppimisen monitoimikeskuksina ja tukea samalla elinikäistä oppimista.

---

³ EBLIDA: Euroopan kirjasto-, informaatio- ja dokumentaatiojärjestö, <https://www.eblida.org/News/2022/Council-of-Europe-EBLIDA-Guidelines-on-Library-legislation-and-policy-in-Europe-en.pdf>

Kirjastojen on kuitenkin vastattava useisiin keskeisiin haasteisiin, jotta nämä mahdollisuudet voidaan hyödyntää täysimääräisesti:

- Medialukutaitokoulutuksen ongelmia: digitaalitekniikan nopean kehityksen vuoksi medialukutaito-ohjelmia on päivitettävä säännöllisesti, jotta ne pysyvät ajan tasalla. Kirjastojen on tarjottava koulutusohjelmia ja asetettava saataville välineitä, joilla paitsi opetetaan perusmediataitoja myös tuetaan virallista koulutusta erityisesti analyyttisen ajattelun, uskottavien lähteiden tunnistamisen, tiedotusvälineiden painotusten ymmärtämisen, turvallisen verkkokokemuksen hankkimisen, sisällöntuotantotaitojen, demokraattisen osallistumisen ja tiedon eettisen käytön osalta. Kirjastot palvelevat monenlaisia käyttäjiä lapsista vanhuksiin, ja heidän medialukutaitonsa taso vaihtelee. Siksi on olennaisen tärkeää tarjota räätälöityjä medialukutaito-ohjelmia, joilla vastataan eri yhteiskuntaryhmien tarpeisiin.
- Infrastruktuuri ja rahoitus: vaikka monet kirjastot ovat siirtyneet digitaalisiin palveluihin, infrastruktuurien erot vaikuttavat erityisesti maaseudulla ja syrjäisillä alueilla niiden tehokkuuteen perusmedialukutaidon edistämässä. Riittävä rahoitus on ratkaisevan tärkeää näiden puutteiden korjaamiseksi ja resurssien saatavuuden yhdenmukaistamiseksi kaikkialla. Kumppanuudet koulujen, tiedemaailman, teknologiayritysten, muiden alalla toimivien yksityisen sektorin yritysten, säätiöiden ja kansalaisjärjestöjen kanssa ovat keskeisessä asemassa medialukutaito-ohjelmien laajentamisessa. Ulkoisen asiantuntemuksen ja resurssien hyödyntäminen voi auttaa laajentamaan medialukutaitoa koskevia aloitteita suuremman yleisön tavoittamiseksi, kohdennetun tiedon tarjoamiseksi ja räätälöityjen opetussuunnitelmien kehittämiseksi.
- Kirjastonhoitajien osaamisen kehittäminen: kirjastot eivät voi edistää medialukutaitoa investoimatta henkilöresursseihinsa. Kirjastonhoitajat tarvitsevat jatkuvaa koulutusta pysyäkseen kehittyvän teknologian ja kohdeyhteisöjensä muuttuvien tarpeiden tasalla. Osaamisen kehittäminen on ratkaisevan tärkeää sen varmistamiseksi, että kirjastonhoitajat voivat ohjata kansalaisia tämän päivän digitaalisessa tietoympäristössä.

3. KYSYMYKSET PERIAATEKESKUSTELUA VARTEN

Puheenjohtajavaltio pyytää ministereitä tarkastelemaan sitä, miten kirjastot voivat parantaa yhteiskunnan medialukutaitoa ja jakamaan tätä koskevia näkemyksiään seuraavien kysymysten pohjalta:

- Kirjastojen rooli: *miten kirjastot voivat laajentaa medialukutaito-ohjelmiaan parantaakseen kansalaisten medialukutaitoa ja kriittistä lukutaitoa ja auttaakseen heitä vastaamaan paremmin digitaalisen aikakauden haasteisiin (esim. verkossa esiintyvä disinformaatio, verkkokiusaaminen ja verkossa esiintyvä vihapuhe sekä huijausvideot)?*
- Laadukkaiden palvelujen tarjoamiseen tarvittavat resurssit: *mitkä kumppanuudet esimerkiksi tiedemaailman, teknologiayritysten ja organisaatioiden kanssa olisi asetettava etusijalle sen varmistamiseksi, että kirjastot pysyvät ajan tasalla yhteiskunnassa yleisesti tarvittavan tietämyksen osalta, ja millä EU:n tason aloitteilla voitaisiin edistää tämän tavoitteen saavuttamista?*
- Kirjastonhoitajien osaamisen kehittäminen: *mitä erityistaitoja kirjastonhoitajat tarvitsevat parantaakseen kykyään opettaa medialukutaitoa ja edistää kriittistä ajattelua käyttäjiensä keskuudessa?*